

เพื่อความสุภาพใหม่ คนไทยจับเสือใส่กรง

ประเวศ วะสี

เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ๒๕๔๘ ผมขออวยพรให้เพื่อนคนไทยทุกคนมีความสุข ความเจริญ มีสุขภาพดีและอายุยืน สุขภาพหรือสุขภวะนั้นหมายถึงสุขภวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ซึ่งมีผู้เรียกว่าสุขภวะทางปัญญาบ้าง สุขภวะทางศีลธรรม บ้าง

สุขภวะทางศีลธรรมนั้นสำคัญมาก เพราะถ้าสังคมปราศจากศีลธรรมแล้วจะเกิดสุขภวะไม่ได้เลย แต่จะอยู่ร้อนนอนทุกข์กันไปทุกหย่อมหญ้า ด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เอา เงินหรือโลกจรีตเป็นตัวตั้ง สังคมของเรากำลังถล่มเข้าไปสู่การเป็นสังคมพว่องศีลธรรมมากขึ้น ๆ

สังคมที่มีศีลธรรมเป็นสังคมที่มีภูมิคุ้มกัน สังคมมีภูมิคุ้มกัน เชื้อโรคหรือเซลล์มะเร็ง จะถูกกำจัดหรือถูกจำกัด ไม่ให้ลุกลามเป็นโรครุนแรงขึ้น คนเป็นโรคเอดส์นั้นภูมิคุ้มกัน บกพร่อง จึงเป็นโรคติดเชื้อและโรคมะเร็งได้ง่าย

สังคมไทยมีภูมิคุ้มกันบกพร่อง เพราะเราจะขาดความเป็นธรรมทางสังคม

มีปัญหอะไรก็ลุกลามได้ง่ายและแก้ไขได้ยาก ตราบใดที่เราขาดความเป็นธรรมทางสังคม เราจะแก้ความยากจนและพยาธิสภาพทางสังคมนานาชนิด รวมทั้งความรุนแรง ไม่ได้

โรคเอดส์มีไวรัสเอชไอวี (HIV) เป็นตัวทำลายภูมิคุ้มกัน

ถามว่าเชื้อไวรัสอะไรที่ทำลายภูมิคุ้มกันของสังคม

คำตอบคือ การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม

การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมคือไวรัสของสังคม ที่ทำลายภูมิคุ้มกันทางสังคม และขณะนี้ไวรัสตัวนี้กำลังระบาดหนักในสังคมไทย

อำนาจสูงสุดคืออำนาจทางการเมือง ถ้าอำนาจทางการเมืองไม่มีที่มาอย่างเป็นธรรม และใช้อย่างไม่เป็นธรรมแล้ว ย่อมเกิดทุกข์ภัยและเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า หากความเป็นปรกติสุขไม่ได้

ในระบอบประชาธิปไตย ฐานของอำนาจทางการเมืองมาจากประชาชน โดยตั้งอยู่บนศีลธรรมพื้นฐานที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าแห่งความเป็นคนเท่าเทียมกัน ในสมัยเดิมที่เงินยังไม่มีอำนาจมาก ประชาธิปไตยอาจมีอยู่บ้างในบางช่วงและบางแห่ง แต่สมัยนี้เมื่อเงินจำนวนมหาศาลอย่างไม่เคยมีมาก่อนเข้ามามีอิทธิพลทางการเมือง ประชาธิปไตยที่แท้ก็ไม่มีอีกต่อไป มีเพียงเกม กลไก และกลโกง เท่านั้น

ที่มาของการจับเสือใส่กรงมีดังนี้ครับ

กว่า ๒๐ ปีมาแล้ว ผมพบนักสังคมวิทยาชาวอินเดียคนหนึ่งชื่อแบเนอจีและคุยกันเรื่องต่าง ๆ ตอนหนึ่งผมเล่าว่าในเมืองไทยเราพยายามส่งเสริมให้นักธุรกิจเข้ามาทำเพื่อสังคมแบเนอจีตอบว่า

“Dr. Prawase, you cannot train the tiger to be vegetarian” !

แปลว่าไม่มีทางฝึกเสือให้เป็นมังสวิรัติได้

ธรรมชาติของเสือก็ต้องกินเนื้ออยู่ต่อไป

แม้ผมไม่เชื่อแบเนอจีไปเสียทั้งหมด แต่เราลองมาดูสภาพการเมืองของเราเวลานี้ดู ที่นักธุรกิจขนาดหมื่นล้านแสนล้านไม่ก็ตระกูลเข้ามายุติคุมอำนาจทางการเมือง คำถามก็คือเสือเหล่านี้จะอดกินเนื้อได้หรือ คนไทยแต่โบราณตอบคำถามนี้มานานแล้วว่า

“อย่าฝักเนื้อไว้กับเสือ”

อ้าว! แล้วจะอย่างไรกันเล่า ถ้าเสือมันเพ่นพ่านอยู่อย่างนี้

ลองอุปมาอุปมัยดูนะครับ มีวัวฝูงหนึ่งมี ๑๐๐ ตัว มีเสืออยู่ตัวหนึ่งที่คอยตามฆ่าวัวอยู่เรื่อย ๆ วัวทั้งฝูงกลัวเสื่อยิ่งนัก พอได้กลิ่นเสือก็ชี้เยี่ยวราด

อันที่จริง วัวมีตั้ง ๑๐๐ ตัว แต่มีเสืออยู่ตัวเดียว ถ้าวัวทั้ง ๑๐๐ ตัวรวมตัวกันขวิดหรือเตะเสือตัวละที่ ๒ ที่ เสือก็ทำอะไรวัวไม่ได้ แต่วัวรวมตัวไม่เป็น เสือจึงเป็นปัญหาของวัวเรื่อยมา

แต่คนไม่ใช่วัว !

คนสามารถรวมตัวกันจับเสือใส่กรงได้

ที่จริง “เสือ” หรือคนที่พยายามเข้าไปยึดกุมสถาบันที่เป็นอำนาจรัฐ มีจำนวนไม่มาก อาจไม่กี่ร้อยคน และมีสมุนอีก ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ คนเท่านั้น คนดี ๆ มีมากกว่าคนไม่ดีมาก

แต่ความชั่วรวมตัวกันง่ายกว่าความดี จึงมีกำลังมาก

ตรงนี้มาถึงประเด็นที่ว่า “คนไทยจับเสือใส่กรง”

“เสือ” คือผู้ใช้อำนาจทางการเมืองอย่างไม่เป็นธรรม อันเป็นไวรัสที่ทำลายภูมิคุ้มกันของสังคม

“กรง” คือปริณทลของความดี

เราไม่ปฏิเสธเสียทีเดียวว่านักการเมืองก็อาจมีหัวใจของความเป็นมนุษย์ เป็นคนดี และทำเรื่องดี ๆ ได้ แต่โดยโครงสร้างทางการเมืองที่ต้องใช้เงินกันเป็นหมื่น ๆ ล้าน มันจำกัดตัวเองที่ทำให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมไม่ได้ ถ้าคนดี ๆ ที่มีอยู่มากกว่าไม่รวมตัวร่วมคิดร่วมทำ บ้านเมืองจะวิกฤตทางศีลธรรมและน่าจะเกิดวิกฤตใหญ่ภายในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เพราะ ถ้าดูความยากกับปริมาณของปัญหาที่เราเผชิญกับการถล่มเข้าไปสู่ความเสื่อมเสียทางศีลธรรมอย่างรุนแรง สังคมย่อมไม่สามารถรักษาปรกติภาพไว้ได้ ผลร้ายของความไม่ถูกต้องน่าจะมาบรรจบกันภายในปีครึ่งถึง ๒ ปีข้างหน้า

คนไทยควรรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง ร่วมเรียนรู้ให้เข้าใจประเด็นทางสังคมและการเมืองต่าง ๆ เอารัฐธรรมนูญมาศึกษาให้เข้าใจ ในรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์และหลักการที่ดี ๆ เพื่อความถูกต้องเป็นอันมากที่รัฐบาลไม่นำพา

นักวิชาการและสื่อมวลชนต้องเข้ามาช่วยการเรียนรู้ของสังคม ถ้ามหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยทำการวิจัยนโยบายสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง ใช้กระบวนการวิจัยและผลการวิจัยถึงสังคม รวมทั้งสื่อมวลชนเข้ามาร่วมเรียนรู้อย่างกว้างขวาง จะเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง

ถ้าพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาปิดแคบ “เสีย” จะอาละวาดมาก

ถ้าพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาเปิดกว้าง “เสีย” จะอาละวาดไม่ได้
หรือสังคมจับเสื้อมาใช้งานได้

เพื่อความสุขสวัสดิ์ในปีใหม่ คนไทยควรจะร่วมกันจับเสื้อมาใส่กรง โดยเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง สร้างสังคมที่มีศีลธรรม สังคมที่มีศีลธรรมจะเป็นสังคมที่มีภูมิคุ้มกัน อันเชื้อโรคและเซลล์มะเร็งไม่สามารถก่อให้เกิดโรคร้ายได้ คนไทยจักสุขสวัสดิ์
